

Alexandre Dumas

A HÁROM TESTŐR

Jonatán Könyvmolyképző

Alexandre Dumas

A HÁROM TESTŐR

regény

Könyvmolyképző Kiadó
Szeged, 2005

ELŐSZÓ

melyben megnyugtadjuk a tisztelt olvasót, hogy most következő történetünk hőseinek, bár nevük végződése -os és -is, semmi közük a mitológiához

Körülbelül egy esztendeje, amikor a Királyi Könyvtárban anyagot gyűjtöttem könyvemhez, XIV. Lajos történetéhez, véletlenül *D'Artagnan emlékirataira** bukkantam. A cím csalogató volt; a könyvet – természetesen az igazgató engedélyével – hazavittem és egy szuszra végigolvastam.

Nem szándékozom itt az érdekes mű elemzésébe bocsátkozni; mindössze figyelmébe ajánlom azoknak az olvasóknak, akik élvezik a korrajzokat. Mesterien odavetett arcképekre bukkanhatnak benne, és bár e vázlatokat többnyire kaszányabejáratokra és kocsmafalakra firkantotta a szerző, mégis teljes élet-hűségükben ráismerhetnek XIII. Lajosnak, Ausztriai Annának,

* Igazi neve: Charles de Baatz-Castelmore gróf (1615-1673). Kalandor életét *D'Artagnan emlékiratai* címmel feldolgozta Courtilz de Sandras; ebből az álmemoárból merítette Dumas *A három testőr*; a *Húsz év múlva* és a *Bragelonne vicomte* regényfolyamának anyagát

Richelieu-nek, Mazarinnek és a kor legtöbb udvaroncának képére.

Ám közismert tény, hogy a költő szeszélyes képzeletét nem mindig ugyanaz ragadja meg, mint a legtöbb olvasót. Figyelmünket elsősorban olyasvalami vonta magára, amire addig bi-zonyára ügyet sem vetett senki.

D'Artagnan elmondja, hogy amikor első ízben látogatta meg Tréville urat, a királyi testőrség kapitányát, előszobájában három fiatalemberre bukkant; azok már abban a dicső alakulatban szolgáltak, ahová bejutni neki is legfőbb becsvágya volt; a fiatalemberek neve: Athos, Porthos és Aramis.

Nem tagadjuk, ugyancsak megakadt a szemünk e három idegenszerű néven; rögtön gyanítani kezdtük, hogy valószínűleg álnevek csupán; talán híres-neves férfiakat álcázott velük D'Artagnan.

E szokatlan nevek annyira feltüzelték kíváncsiságunkat, hogy e perctől fogva nem volt többé maradásunk; minden egykorú művet végigbogarásztunk, hogy e nevek viselőinek valamiképpen nyomára leljünk.

Amikor eredménytelen kutatásaink után már-már feladtunk minden reményt, és abba akartuk hagyni búvárkodásainkat, végül is a 4772-es vagy 4773-as szám alatt, már nem emlékszünk egészen pontosan, egy *in folio* kézíratra akadtunk, mely ezt a címet viselte:

La Fère gróf úr emlékirata némely eseményekről, melyek XIII. Lajos király uralkodásának vége felé és XIV. Lajos uralkodásának kezdetén történtek Franciaországban.

Ez a kézirat volt végső reményünk; képzelhetik hát, micsoda öröm volt, amikor belelapoztunk, és a huszadik lapon Athos, a huszonhetediken Porthos és a harmincegyediken Aramis nevére bukkantunk.

Úgy éreztük, valóságos csoda történt, hogy korunkban, ami-

kor a történetírás tudománya oly magas fokot ért el, egy teljesen ismeretlen kéziratot sikerült felfedeznünk. Tüstént engedélyért folyamodtunk hát, hogy kinyomtassuk; úgy gondoltuk, legalább idegen poggyással jussunk be a Történelem- és a Széptudományi Akadémiára, ha már – mint igen valószínű – a sajátunk nem nyitja meg előttünk a Francia Akadémia kapuit. Mondanunk sem kell, igen könnyen megkaptuk a kegyes hozzájárulást; amit ezennel itt nyomban írásban tanúsítunk nyilvános cáfolatául egyes rosszhiszemű híreszteléseknek, melyek szerint kormányunk meglehetősen félvállról veszi az irodalmárokat.

Most hát ennek az értékes kéziratnak első részét tárjuk olvasóink elé azzal a címmel, amely legjobban illik hozzá, és megígérjük, hogy ha ez az első rész – amiben percig sem kételkedtünk – megérdemelt sikert arat, tüstént és haladéktalanul közreadjuk a másodikat is.

Még csak ennyit: ha már a keresztapa amúgy is a gyerek második apja, kérjük az olvasót, mulatságáért vagy bosszúságáért a felelősséget ránk hárítsa, csakis ránk, ne La Fère grófra.

Most pedig lássuk a történetet.

1

IDŐSB D'ARTAGNAN HÁROM AJÁNDÉKA

1625. április havának első hétfőjén Meung nemes városa a tökéletes zűrzavar képét mutatta. Több polgár, amikor látta, hogy az asszonyok a Fő utca felé menekülnek, és hallotta, hogy a gyerekek a házak ajtóiban óbégatnak, sebtében páncéljába bújt, és muskétával vagy alabárdal megtámogatva meglehetősen ingatag bátorságát a Szabad Molnár vendégfogadó felé loholt, amely előtt percről percre dagadozva, sűrű, lármás és kíváncsi tömeg tülekedett.

Ott azután valamennyien szemtől szembe láthatták és megálapíthatták, mi okozta a ribilliót.

Hogy mi? Egy fiatalember. Ilyen lehetett tizennyolc éves korában Don Quijote – megszokott jelmeze, páncélinge és combvértje nélkül: gyapjúzekéjének hajdani kék színe a borvörös és azúrkkék leírhatatlan árnyalatává fakult. Arca hosszúkás, barna; pofacsontja kiugró, ami a ravaszság jele; állkapcsának oldalizmai roppantul kidagadnak, és csalhatatlanul jelzik, hogy a fiatalember, ha nem volna is kerek baszk sapka a fején, gascoigne-i, no de ráadásul kerek sapkája is van, rajta pedig valami toll; tekintete nyílt és okos; orra horgas, de finom rajzú;

sihederhez túl nagy, meglett emberhez túl kicsiny. Gyakorlatlan szemű utazgató majorosfinak nézhette volna, ha bőrvén hosszú kard nem fityeg, tulajdon lábszárát verdesve, amikor gyalog jár, és paripája borzas szőrét, ha lovagol.

Mert az úrfinak paripája volt, méghozzá olyan feltűnő, hogy mindenki szeme belebotlott: béarni mokány lovacska, alig tizenkét-tizenhárom éves, szalmasárga; farkának szőre mind egy szálig kihullott, a lába viszont annál pókosabb; fejét lelógatja mélyen a térde alá, s azért teljesen fölösleges neki a zablaszj. Ez idő tájt mindenki értett a lovakhoz; és amikor az említett táltos megjelent Meung-ben – körülbelül negyedórája kocogott be a Beaugencyi-kapun –, hatalmas szenzációt keltett, és ez nem kis mértékben kihatott lovasára is, mégpedig ugyancsak kedvezőtlenül, mivelhogy a paripa kiváló tulajdonságait remekül leplezte szabálytalan és furcsa szőrzete.

Az ifjú D'Artagnan nem áltatta magát, és tisztán látta, hogy akármilyen kitűnő lovas, paripája nevenségessé teszi; vakarta is a fejét, mikor idősb D'Artagnan úrtól ajándékba kapta.

– Fiam – szólt hozzá nemes gascogne-i atyja szintiszta béarni tájszólásban –, ez a ló atyád istállójában jött a világra, immáron tizenhárom esztendeje; itt is élt azóta: már csak azért is szeresd. Kíméld; régi cseléd ez. Amikor az udvarba jutsz, viseld becsülettel nemesi neved: becsülettel viselték eleid is ötszáz esztendőn át. Ne tűrj el soha semmit, csupán a bíboros úrtól és a királytól. Ma nemesember csupán bátorsággal juthat előre, bátorsággal, semmi egyébbel. Légy bátor két okból is: először mert gascogne-i vagy, másodszor mert a fiam vagy. Használd ki az alkalmakat; keresd a kalandot. Megtanítottalak a kardforgatásra: inad, akár a vas, a csuklód acél: verekedj derűre-borúra; verekedj, már csak azért is, mert a párbaj tilos, tehát kétszeresen bátor, aki verekszik. Nincs egyebem, fiam, csupán ez a tizenöt tallér, ez a ló és tanácsaim; többet nem adhatok. Anyád

sem akar pusztá kézzel elereszteni: tőle egy sebkötöző balzsam receptjét kapod, egy cigányasszonytól szerezte; csodálatos ereje van: minden sebet meggyógyít, kivéve a szív sérüléseit. Használj mindent egészséggel; élj boldogan és sokáig! Most pedig búcsúzóul csak ennyit: példaképet állítok elébed, nem a magamét, mert én az udvarig sosem jutottam, csupán a vallás-háborúban verekedtem mint önkéntes; legyen hát példaképed Tréville úr*, egykori szomszédom, akit gyermekkorában az a kitüntetés ért, hogy játszótársa volt XIII. Lajos királynak, áldás nevére! Ezért is lett belőle törvények, rendeletek és ítéletek ellenére testőr kapitány; egy egész sereg ördögnek parancsol, igen nagyra tartja őket a király, és fél tőlük a kardinális úr, pedig az, mindenki tudja, nem ijed meg a saját árnyékától. Mindezen túl Tréville úr tízezer tallért keres évente; szóval igen nagy úr. Ő is úgy kezdte, mint te; keresd föl hát ezzel a levéllel, őt kövesd, és járj az ő nyomdokain.

Azzal D'Artagnan úr a fia derekára kötötte saját kardját, gyöngéden megcsókolta mindkétfelől, és ráadta atyai áldását.

A fiatalember kilépett apja szobájából; anyja már várta a híres recepttel. Igencsak sírt-rítt a jó asszony, és ifjabb D'Artagnan úrban, bármint igyekezett is, hogy egy reménybeli testőrhöz méltó szilárdságot tanúsítson, felülkerekedett a természet, derekasan pergett szeméből a könny.

A fiatalember még aznap útnak indult. Érzékenysége és méltósága csorbítatlan maradt, míg csak Meung városába nem ért.

Itt azonban, amint éppen lefelé kászálódott lováról a Szabad Molnár kapujában, az egyik földszinti ablak nyílásában arányos termetű, büszke képű nemesurat pillantott meg; a gunyos modorú férfi két másik férfival beszélgetett. D'Artagnan szokása szerint természetesen azt hitte, róla folyik a szó, és

* Arnaud-Jean du Peyrer, Troisvilles grófja (1598-1672); 1625-ben testőr hadnagy, 1634-ben a testőrök kapitánya

hegyezni kezdte a fülét. Ezúttal nem is nagyon tévedett, bár nem róla, hanem a lováról csevegtek. A nemesúr a ló tulajdon-ságait vette sorra, és hallgatói sűrűn félbeszakították kacagá-sukkal. Már a mosolygásnak az árnyéka is lángra lobbantotta volna a fiatalember dühét; képzelhetjük, milyen hatással volt rá az ilyen zajos derűltség.

D'Artagnan gőgösen rátekintett az idegenre, csaknem felnyársalta szemével; negyven-negyvenöt éves férfi lehetett, szeme fekete, pillantása átható, bőre sápadt, orra erősen rajzolt, bajusza fekete, hibátlanul vágott, lila ujjast és lila szalagos térdnadrágot viselt.

– Hé, uram – kiáltott fel D'Artagnan –, kegyelmed, aki az ablak mögé bújik! Mondja csak, min nevetnek, hadd nevessek én is magukkal!

Az ismeretlen lassan kijött a fogadóból, és megállt D'Artagnantól kétlépésnyire.

– Ez a ló kétségkívül olyan sárga, mint a kikirics, azazhogy sárga volt, míg el nem hullatta csikófogát – mondta fennhangon és csúfondárosan.

Azzal sarkon fordult, hogy visszatérjen a fogadóba.

D'Artagnant azonban nem olyan fából faragták, hogy elszalasszon valakit, aki ilyen pimaszul kigúnyolta. Kirántotta hüvelyéből a kardját, és utánairamodott.

– Vívjon meg velem, szellemes úriember – üvöltötte –, hadd döfjem le!

– Ledöfni engem! – szólt amaz; sarkon fordult, és csodálkozva, de egyszersmind megvetően mérte végig a fiatalembert. – Ugyan már, fiacskám, maga bolond!

Még be sem fejezte, amikor D'Artagnan olyan dühödten dö-fött feléje, hogy ha fürgén hátra nem ugrik, minden valószínűség szerint ez lett volna utolsó megjegyzése életében.

Most már látta, komolyra fordult a dolog; kivonta kardját,

üdvözölte ellenfelét, és védőállásba helyezkedett. Ám a jelenet két szemtanúja a fogadós kíséretében D'Artagnanra rohant, és bottal, tűzilapáttal, piszkavassal püfölni kezdték, ahogy csak erejükből tellett.

Néhány percig tartott a küzdelem: végül is D'Artagnan kardját egy botütés kettőbe törte, egy másik ütés felrepezthette a homlokát, s vértől szennyesen és szinte ájultan földre terítette.

E pillanatban tódult be mindenfelől az előrerohanó tömeg a tett színhelyére. A fogadós félt a botránytól, és legényeivel felesége szobájába cipelte a sebesültet.

A nemesúr ismét elfoglalta helyét az ablak mögött, és meglehetősen türelmetlenül figyelte a sokadalmat; láthatólag erősen ingerelte a csődület.

– Nos, hogy van az a futóbolond? – kérdezte, amikor a fogadós belépett, hogy az úr hogyléte felől érdeklődjék.

– Jobban van, már egészen elájult. De mielőtt eszméletét veszítette volna, végső erejével excellenciáért kiáltott, hogy párbajra hívja. Dühében a zsebére ütött, és így fortyogott: „Meglátjuk, mit szól majd Tréville úr, ha megtudja, hogyan bánnak védenccel.”

Az idegen felfigyelt.

– Tréville úrnak szóló ajánlólevelét említette, és a zsebére ütött?!... Mi az ördög! – dörmögte a foga közt. – Tréville uszította volna rám ezt a gascogne-it?... Ugyan már, fogadós – szólalt meg aztán –, hol van ez a vadember?

– Feleségem szobájában az első emeleten: ott kötözgetik.

– Tarisznyája, cókmókja vele van?

– Mindenét lent hagyta a konyhában, uram.

– Menten kérem, állítsa össze a számlát, és szóljon az inasoknak.

A fogadós alázatosan elköszönt, és kiment.

„Milady* minden percben ideérhet; voltaképpen máris meg kellett volna érkeznie – töprengett az idegen. – Ez a fickó nem kerülhet a szeme elé. Bár tudnám, miféle levél van a féleszű kölyök zsebében!” – Így morfondírozott, és közben a konyha felé tartott.

A fogadós felment felesége szobájába, és látta, hogy D’Artagnan végre eszméletre tért. Megmagyarázta neki, hogy meggyűlhet a baja a rendőrséggel, amiért belekötött egy ilyen előkelő uraságba. Rábeszélte, hogy álljon talpra, és induljon tovább. D’Artagnan, jóllehet félig még kótyagos volt, és a szeme is alig látszott, olyan alaposan összevissza kötözték, föltápáskodott, és a fogadós nem éppen gyengéd noszogatása közben letámolygott a lépcsőn. Alig lépett a konyhába; a szeme máris megakadt ellenfelén, aki nyugodtan beszélgetett egy hölgygel; egy nagy, tágas hintó ajtaja előtt állt.

A nőnek csak a feje látszott a hintó ablakkeretében. D’Artagnan első pillantásra megállapította, hogy a hölgy fiatal és szép.

– Tehát őminenciája parancsa, hogy azonnal forduljon vissza Angliába, és közvetlenül őt értesítse, ha a herceg Londonból eltávozik – mondta az idegen.

– És a további utasítások? – kérdezte a hintó szép utasa.

– Megtalálja ebben a dobozban; de csupán a La Manche csatorna túlsó partján nyithatja ki.

– Helyes; és kegyelmed mit csinál?

– Visszatérek Párizsba.

– Meg se fizet annak a szemtelen kölyöknek? – kérdezte a hölgy.

Az idegen felelni készült; de épp amint kinyitotta a száját, D’Artagnan, aki minden szót hallott, máris a kapuban termett.

– A szemtelen kölyök fog megfizetni mindenkinek! – kiáltotta. – És nagyon remélem, hogy az uraság ezúttal nem inál el!

* Amint tudjuk, a milady kifejezés csak a családnévvel együtt és az előtt használatos. Mi azonban így találtuk a kéziratban, és nem érezzük magunkat feljogosítva, hogy eltérjünk tőle (Dumas jegyzete)

– Nem inal el?! – fortyant fel az idegen, és kardja után kapott.
– Legyen éssen! – szólt rá milady. – Minden perc késedelem végzetes lehet.

– Igaza van – kiáltott fel a nemesúr –, menjünk hát utunkra, kegyed jobbra, én balra!

Üdvözlésül a hölgy felé biccentett, nyeregbe szökkent, a hintó kocsisa pedig vadul a lovak közé csapott. Lóhalálában robogtak végig az utcán, mindketten más-más irányban.

– Hé! A számla! A számla! – üvöltötte a fogadós, amikor látta, hogy a lovak fizetés nélkül távozik.

– Fizess, te marha! – kiáltott az utas lakájának, aki két-három ezüstpénzt vetett a fogadós lába elé, azután gazdája után vágtatott.

– Gyáva, mint a nyúl – nyögte D’ Artagnan, avval a lakáj után iramodott. Alig futott tíz lépést, zúgni kezdett a füle, szeme káprázott, és lerogyott az utca közepén, de még akkor is egyre kiabált:

– Gyáva! Gyáva! Gyáva!

A fogadós tizenegy nap betegségre számított, napi egy tallérjával; csakhogy az utast kihagyta a számításból. D’ Artagnan másnap reggel már ötkor talpon volt, saját lábán ment le a konyhába, és egyéb kellékek között bort, olajat, rozmaringot hozatott, s az anyai recept segítségével összekotyvasztotta a csodabalzsamot. Végigkente vele megszámlálhatatlan sebeit, maga cserélgette rajtuk a kötést. Hála a cigányszer hatóerejének – és talán annak is, hogy orvos nem tette be hozzá a lábát –, D’ Artagnan már este lábra állt, reggelre pedig úgyszólván egészen felépült.

Azután fizetett: a zsebébe nyúlt, ott azonban csupán kopott bársonyerszénykékét találta, meg benne a tizenegy tallért; a Tréville úrhoz szóló levélnek hűlt helye volt. A fiatalember eleinte nagy türelemmel keresgélte a levelet; százszor is kiforgatta ruhája és ujjasa valamennyi zsebet; újra meg újra feltúrta úti-

zsákját; amikor azonban megbizonyosodott róla, hogy a levél volt-nincs, elveszett, erőt vett rajta a harmadik dühroham.

– Az ajánlólevelem! – harsogta. – Ide vele! Vagy kardélre hányom valamennyit, mordizomadta!

Valami azonban megakadályozta, hogy a fiatalember valóra váltsa fenyegetését: amikor kardot akart rántani, akkor vette észre, hogy csupán egy nyolc-tíz hüvelyknyi csonkot szorongat a kezében.

Ez a kiábrándító felfedezés sem tudta volna azonban vérmes fiatalemberünk lendületét megfékezni, ha a fogadós be nem látja, hogy vendége teljes joggal méltatlankodik.

– Igaz is – mondta, és leeresztette kezében a nyársat –, hova lett az a levél?

– Figyelmeztetem: a levél Tréville úrhoz szól! Ha meg nem kerül, Tréville úr biztosan előkerítteti, legyen nyugodt!

A fenyegetés hallatára a fogadósnak végképpen inába szállt a bátorsága. A király és a kardinális után talán Tréville úr nevét emlegették legtöbbit a katonák, sőt még a polgárok is.

A fogadós nyomban ráripakodott feleségére és embereire, és maga járt elől jó példával: mindent tűvé tett, hogy ráakadjon az elveszett levélre.

– Valami értékes dolog volt abban a levélben? – kérdezte rövid, eredménytelen kutatás után.

– Hogy a fenébe! De mennyire! – kiáltotta a gascogne-i legény. – Benne volt az egész vagyonom.

Most egyszeriben világosság gyúlt a fogadós koponyájában.

– Nem is veszett el! – kiáltotta hirtelen. – Ellopta!

– Kicsoda?!

– Az a tegnapi úriember. Amikor közöltem vele, hogy uraságod levelet visz a hírneves Tréville úrhoz, nagyon nyugtalannak mutatkozott, megkérdezte, hol az a levél, s azonnal a konyhába ment; tudta, hogy uraságod otthagya ujjását.

– Akkor hát ő a tolvaj! – felelte D’ Artagnan. – Panaszt tesztek ellene Tréville úrnál, Tréville úr pedig a királynál. – Azzal méltósággteljesen zsebébe nyúlt, két tallért vett elő, és átnyújtotta a fogadósnak; az levett kalappal egészen a kapuig kísérte. Itt a fiatalember felpattant citromsárga lovára, és további bonyodalmak nélkül a Szent Antal-kapun át Párizsba érkezett; ott három tallérért túladott a lován, ami nagyon is tisztos ár, tekintve, hogy az utolsó útszakasz az érdemes jószágot ugyancsak megviselte.

D’ Artagnan gyalog vonult be hát Párizs városába; hóna alatt szerény motyója; s addig talpalt, míg lapos bukszájához illő albérlési szobát nem talált, manzárszobát a Luxembourg-palota környékén, a Sírások utcájában.

Leszurkolta a háziúr kezébe a foglalót, és tüstént birtokba vette lakását. A nap hátralevő részét arra szentelte, hogy ujjasára és nadrágjára felvarrta a paszományt; ezt anyjától kapta titokban; idősb D’ Artagnan egyik, csaknem egészen új zekéjéről vagdosta le a jó asszony. A fiatalember ezután az ócskapiacon pengét ütett a kardjába, majd visszatért a Louvre-hoz, és az első útjába kerülő testőrtől megtudakolta, hol találja meg Tréville úr palotáját. A Vieux-Colombier utcában találta meg, vagyis éppen lakásának tőzomszédságában.

Mindezek után bizalommal tekintett a jelenre, reménnyel a jövőre, ágyába bújt, és az igazak álmába merült.

Alvása egészen vidékiesen reggel kilenc óráig tartott, amikor is felkelt, és elindult a híres-nevezetes Tréville úrhoz, aki – az atyai rangbecslés szerint – a királyság harmadik legfontosabb személyisége.

2

TRÉVILLE ÚR VÁRÓSZOBÁJA

Troisville úr – a család neve Gascogne-ban ma is Troisville –, vagy ahogy párizsi tartózkodása során ezt a nevet saját maga megváltoztatta: Tréville úr valóban ugyanúgy vágott neki az életnek, mint D'Artagnan, vagyis üres zsebbel, de vakmerőségben, szellemességben és értelmességben busás fedezettel. Pimasz hetykesége és még pimaszabb szerencséje, melynek jó hasznát vette azokban az időkben, amikor minden szíre-szóra fürge táncot járt a bot és a penge, az udvari kegyek meredek létrájának legtetejére emelte; és nem is sokat bajlódott; négyesével szökellt felfelé a létrafokokon.

A király barátja volt, s a király, jól tudja mindenki, nagy tisztelettel adózott atyja, IV. Henrik emlékének. Tréville úr apja oly hűségesen szolgálta atyját a Liga elleni háborúiban, hogy Henrik készpénz híján Párizs bevétele után idősb Tréville-nek új címert adományozott, rajta vörös mezőben futó oroszlán, jelmondata: *Fidelis et fortis*.*

* Hűséges és erős

E kettős örökség és a vele járó mocsoktalan név jóvoltából Tréville úr bejáratos lett az ifjú trónörökös házába.

XIII. Lajos valóban ragaszkodott Tréville-hez. E boldogtalan időkben sokat ért, ha valaki olyan kemény legényekkel vehette körül magát, mint Tréville.

Amikor látta, milyen félelmetes és válogatott gárdával veszi körül magát XIII. Lajos – a bíboros, Franciaország második, azaz valójában első számú királya, elhatározta, hogy ő is gárdát toboroz magának. Neki is lettek hát testőrei, akárcsak XIII. Lajosnak, s a két vetélkedő hatalmasság Franciaország-szerte, sőt külföldön is igyekezett szolgálatába állítani minden olyan férfit, aki jól forgatta a kardot. Esténként, sakkozás közben gyakran vitába bonyolódott Richelieu és XIII. Lajos, hogy kinek a legényei derekabbak. Mindegyik saját embereinek a keménységét és bátorságát dicsérte, és jóllehet, a nyilvánosság előtt elítélték a párbajt s a verekedést, titokban mindketten egymás ellen uszították őket.

A király, vagy helyesebben Tréville úr testőrei kardjukat csörgették, és szívbeli gyönyörűséggel rúgták össze a port a bíboros úr gárdistáival; ha némelyikük a fűbe harapott, biztosra vehette, nem marad sem gyászolatlanul, sem bosszulatlanul; gyakran öltek, de joggal remélhették, hogy nem eszi meg őket a börtön penésze; kapitányuk a helyén állt, és helyt is állt értük. Imádták is Tréville urat az emberei; dicshimnuszokat zengtek róla; úgy reszkettek előtte, mint a nyárfalevél, egyetlen pissenésére engedelmeskedtek, és bármikor darabokra vágatták volna magukat, csak hogy bármily csekély mulasztásukat feledtessék.

Vieux-Colombier utcai palotája nyáron már reggel hattól, tényleg reggel nyolctól katonai táborra emlékeztetett. Ötvenhatvan testőr teljes fegyverzetben, szinte ugrásra készen jöttek az udvarán; úgy látszott, egymást váltják, hogy mindig jelentékeny számban legyenek ott.

Tréville úr a várócsarnokból nyíló dolgozósobájában fogadta a látogatókat, végighallgatta a panaszosokat, parancsokat osztott, és ha ellenőrizni akarta embereit, csupán az ablakhoz kellett lépnie, s máris mindent láthatott, akár csak a Louvre erkélyéről a király.

Aznap is igen szép számú volt a gyülekezet, amikor D'Artagnan megérkezett. Mivel most látták itt első ízben, megkérdezték, mit óhajt. D'Artagnan bemutatkozott, hivatkozott arra, hogy a testőr kapitány úr földije, és megkérte az inast, eszközöljön ki számára Tréville úrnál meghallgatást.

Aztán amint magához tért az első meglepetésből, kicsit kényelmesebben tanulmányozhatta az öltözékeket és az arcokat.

A legélénkebb csoport középpontja egy magas termetű testőr volt; általános figyelmet keltett gögös képe és külön ruházata. Nem a testőregyenruha zubbonyát viselte, hanem egy valamelyest megfakult és kopott, égszínkéék ujjasban fészített; pompázatos, arannyal hímzett kardszív simult a derekára. Válláról kecses redőkben hosszú, skarlátvörös bársonyköpeny hullott alá, csupán a káprázatos kardszív villogott ki alóla, azon pedig ropant, egyenes kard függött.

A testőr épp akkor jött őrsegből, panaszkodott, hogy megfázott, és időnként tüntetően köhögött. Ezért is vette föl – hangoztatta – a köpenyt: miközben termete magasából szónokolt, kevélyen meg-megpödörve bajsztát, mindenki lelkes bámulattal figyelte hímzett kardövét.

– Hiába – hetvenkedett a testőr –, ez lesz az új divat; szamárság, jól tudom, de divat. Meg aztán az atyai örökséget is el kell költeni valahogyan.

– Ugyan, Porthos* – kiáltott fel valaki a hallgatóságból –,

* 1617-ben született, és Isaac de Portau-nak hívták; 1643-tól testőr, és ettől fogva nem tudni róla semmit

ezt a kardszíjat köszönd annak a fátylat viselő hölgynek, akivel múlt vasárnap láttalak a Saint-Honoré-kapunál.

– Nem és nem! Magam vásároltam saját filléreimen – válaszolt Porthos. – Igaz-e, Aramis?* – kérdezte az egyik testőrhöz fordulva. Akit Aramis néven szólított, alig huszonkét-huszonhárom éves fiatalember volt, bájos képén gyermeteg vonások, szeme fekete, pillantása szelíd; arca rózsaszín és pihés, mint az érett őszibarack; keskeny bajsza kifogástalan, szabályos vonalban húzódott felső ajka fölött. Többnyire keveset és lassan beszélt, hangtalanul nevetett, elővillantva szép fogazatát; látszott, hogy gondosan ápolja azt is, akárcsak egész személyét. Barátja kérdésére helyeslő fejbólintással válaszolt.

Ettől mintha csak még jobban megszilárdultak volna a kardszíjat érintő kételyek; s a beszélgetés a gondolattársítás gyors fordulatával hirtelen más tárgyra terelődött.

– Hallottátok, mit beszél Chalais** istálló mestere? – szólalt meg egy másik testőr. – Brüsszelben látta Rochefort-t, a bíboros rossz szellemét, kapucinusnak öltözve.

– Ennek a Rochefort-nak – kiáltott fel Porthos –, ha én volnék a szegény Chalais istálló mestere, ugyancsak megcirógnám az ábrázatát!

– Neked meg a nyakad cirógná meg a Vörös Herceg*** – felelte Aramis.

– Haha! A Vörös Herceg! Remek! – tapsolt Porthos, és elis-

* Születési éve nem ismeretes, valódi neve Henri d’Aramitz; megházasodott, két fia és két lánya volt

** Chalais grófja, Henri de Talleyrand (1599-1626) – Madame de Chevreuse-zel, a szeretőjével és orléans-i Gaston herceggel, XIII. Lajos fivérével együtt összeesküvést sző Richelieu megölésére; 1626. július 8-án letartóztatják, halálra ítélik, és augusztus 19-én lefejezik

*** A francia királyság idején a hóhér csuklyás, álarcos, földig érő vörös talárt viselt

merően bólogatott. – Igazán kedves ez a Vörös Herceg. Mindig ilyen szellemes ez az Aramis! Milyen kár, hogy nem követheted hivatásod szavát! Milyen bűbajos abbé lett volna belőled!

– Az is leszek – mondta mélységes meggyőződéssel Aramis –, csupán egy röpke pillanatra tértem le utamról.

– Tréville úr várja D'Artagnan urat – szólt közbe a lakáj, és kinyitotta a dolgozószoba ajtaját.

3

A KIHALLGATÁS

Tréville úr pillanatnyilag ugyancsak cifra kedvében volt; mindazonáltal udvariasan üdvözölte a földig hajbókoló fiatalembert, és elmosolyodott, amikor bókjain megérezte a hamisítatlan béarni kiejtést; egyszeriben eszébe jutott fiatalsága és szülőföldje, és két ilyen emlék minden korban mosolyt fakaszt az ember ajkán. Ugyanakkor azonban szinte átmenet nélkül megindult a várószoba felé, s intett D'Artagnannak, mintegy elnézést kérve, hogy előbb a többiekkel végez, és csak azután tér rá az ő ügyére, majd három nevet kiáltott; hangja közben mind erősebben és erősebben zengett, a parancsoló hangsúlytól a harag dörgéséig:

– Athos!* Porthos! Aramis!

A két utóbbi név viselői azonnal a dolgozószobába siettek; viselkedésük nem volt ugyan a legnyugodtabb, de csupa méltóság volt, és tisztelettudó fesztelenségük kivívta D'Artagnan bámulatát. A kapitány hirtelen megállt velük szemközt, és bosszús pillantással tetőtől talpig végigmérte őket.

* Valódi neve Armand de Sillègue d'Athos d'Auteville (1615-1643)

– Ugye, tudják, uraim – tört ki dühösen –, mit mondott épp tegnap este a király? Azt mondta, hogy ezentúl a bíboros úr gárdistái közül válogatja össze a testőreit!

A két testőr a feje búbjáig elvörösödött. D'Artagnan azt sem tudta, fiú-e vagy lány, és legszívesebben a föld alá süllyedt volna.

– Igen, igen – folytatta Tréville úr egyre tüzesebben –, és őfelsége jól is teszi! Nem sok örömöm telt benne, amikor tegnap este sakkozás közben a bíboros úr a szánakozó részvét hangján előadta, hogy tegnapelőtt ezek az átkozott testőrök, ezek a fene-gyerekek egy Férou utcai kocsmában szórakoztak, és gárdistáinak egyik őrjárata kénytelen volt letartóztatni a csendháborítókat. A szentségit! Az urak is ott voltak, ne is tagadják, őeminen-csiája a nevüket is megemlíttette. És Athos? Hol van Athos?

– Uram – felelte búsan Aramis –, beteg, nagyon beteg.

– És mi baja?

– Féltő, uram, hogy bárányhimlője van – szólt közbe Porthos.

– Az ő korában?! Még mit nem!... Megsebesült, talán meg is ölték. Hej, testőr urak! Nem tűröm, hogy lebujokban verekedjenek és az utcasarkon villogtassák a kardjukat. S azt még kevésbé tűröm, hogy kiröhögjenek bennünket a bíboros úr gárdistái, akik sosem adnak rá okot, hogy letartóztassák őket, de különben el se tűrnék az ilyesmit! Inkább ott vesznének mind egy szálig, semhogy egy tapodtat is hátráljanak! Hah! A király testőrei bezeg megadják magukat a bíboros gárdistáinak! Igen! Őeminen-csiája hat gárdistája letartóztatja őfelsége hat testőreit!

– Kérem, kapitány uram! – harsogta Porthos, képéből kikelve.

– Való igaz, hogy hatan voltunk hat ellen, de orvul törtek ránk, és mire kardot ránthattunk, két emberünk máris halott volt, Athos súlyos sebet kapott! Kétszer is megpróbált talpra állni, és mind a kétszer leroskadt. De megadni akkor sem adtuk meg magunkat, szavamra, nem! Úgy hurcoltak el erőszakkal. Útközben meg-

szöktünk. Athost meg, mivel azt hittük, meghalt, otthagytuk a harc színterén.

– Én pedig bátorkodom megnyugtadni kapitány uramat, hogy az egyiket saját kardjával döftem át – mondta Aramis –, mert az enyém kettétört az első összecsapásnál.

– Ezt nem tudtam – felelte kissé megenyhülve Tréville úr. – Úgy látom, a bíboros úr túlzott egy kicsit.

– S könyörgök, uram – folytatta Aramis –, ne nehezteljen Athosra. Sebe igen súlyos: a penge vállán át mélyen a mellébe hatolt...

Ebben a pillanatban meglibbent az ajtó függönye, és egy nemes vonású, szép, de iszonyatosan sápadt arc jelent meg a rojtok között.

– Athos! – kiáltott a két testőr.

– Athos! – visszahangozta Tréville úr.

– Hívatott, kapitányom – szólt Athos elgyengült, de tökéletesen nyugodt hangon Tréville-hez. – Mit óhajt, uram?

Tréville urat szíve mélyéig megindította ez a bátor viselkedés: elébe sietett.

– A kezét, Athos. Nyújtsa a kezét. Kegyelmed talpig férfi!...

Megragadta a testőr jobbát, és szívvel-lélekkel megszorogatta: nem vette észre, hogy Athos, bármennyire uralkodik is magán, fájdalmasan megvonaglik, és még jobban elsápad.

Az ajtó félig tárva maradt, olyan feltűnést keltett Athos megérkezése. A kapitány végső szavait elégedett moraj fogadta, és két-három lelkes arc bukkant fel az ajtónyílásban. Tréville úr a testőrré emelte pillantását, és látta, hogy az nyomban elájul. Athos, bár minden erejét megfeszítve igyekezett fájdalmát leküzdeni, a következő pillanatban mégis megtántorodott, és elterült a padlón.

– Seborvost! – kiáltotta Tréville úr. – A legügyesebbet! Különböben szegény Athos belehal, az áldóját!

Mindenki a dolgozószobába tódult; a kapitánynak eszébe sem jutott, hogy becsapja előttük az ajtót. Az orvos áttört a csődületen, az ájultan fekvő Athos mellé lépett, és mivel a zaj és tolongás zavarta, mindenekelőtt sürgősen azt követelte, hogy a testőrt vigyék át egy másik szobába.

A beteg magához tért; gyengeségét csupán a tetemes vérvesztés okozta.

Tréville úr most intett, és mindenki távozott, D'Artagnan kivételével. Amikor az ajtó becsukódott, Tréville úr sarkon fordult, és kettesben találta magát a fiatalemberrel.

– Bocsánat, kedves földim, ezer bocsánat – szólalt meg mosolyogva –, én bizony tökéletesen megfeledektem kegyelmedről. De így van ez: a testőr kapitány is családapa... Igen szerettem atyjaurát, fiam – folytatta. – Mit tehetnék kegyelmedért?

– Uram, amikor útnak indultam Tarbes-ból, az volt a szándékom, hogy testőrzubbonyért folyamodom kegyelmedhez... Most azonban látom, hogy számomra túl nagy ez a kegy.

– Valóban elég nagy, fiatal barátom – válaszolta Tréville úr –, de talán mégsem haladja meg annyira az erejét, mint amennyire gondolja. Őfelsége ugyanis kibocsátott egy rendeletet: senki sem lehet testőr, amíg egy-két hadjáratban, dicső tettekkel kétévi szolgálatban be nem bizonyítja rátermettségét.

D'Artagnan némán meghajolt. Most még hevesebben égett benne a vágy, hogy megszerezze a testőrzubbonyt.

– Mégis – folytatta Tréville, és oly metsző pillantást vetett ifjú földijére, mintha a veséjébe akarna látni –, mégis atyjaurának, régi bajtársamnak kedvéért szívesen segítem, fiatalember. Gondolom, nem veti fel a hazulról hozott pénz.

D'Artagnan büszkén kidüllesztette a mellét: ezzel jelezte, hogy senkitől nem kér alamizsnát.

– Jól van, fiacskám, jól van – legyintett Tréville –, ismerem én az ilyen kakaskodást; négy tallér szomorkodott az én zsebem-

ben is, amikor Párizsba jöttem, de kardélre hánytam volna, aki azt mondja, hogy nem tudom készpénzért megvenni a király palotáját. Nos hát, bármennyi pénze van is, nem árt, ha vigyáz rá! Most azonnal írok a Királyi Akadémia igazgatójának: holnaptól kezdve ingyenesen fel is veszik. Ne utasítsa vissza ezt a kis szívességet. Nem egy igen előkelő és igen gazdag nemes folyamodik érte alkalomadtán, és mégsem kapja meg. Az Akadémián megtanulja a műlovaglást, a vívást és a táncot, hasznos ismerősöket szerez, és időnként jelentkezik nálam, hogy elmondja, hol tart, s a továbbiakban mivel segíthetem.

D'Artagnan nem sokat értett ugyan az udvari szokásokhoz, mégis észrevette, milyen hidegen bánik vele Tréville úr.

– Sajnos, uram – mondta a kapitánynak –, mindjobban látom, milyen nagy veszteség, hogy nem nyújthatom át uraságodnak atyám ajánló sorait!

– Magam is nagyon furcsállom – válaszolta Tréville úr –, hogy ilyen módon vágott neki a hosszú útnak, pedig mi, béarniak csupán ezzel az egyetlen, de elmaradhatatlan poggyásszal szoktunk felkerekedni.

– Megvolt az nekem is, uram, hál' istennek, egészen forma és regula szerint! – kiáltott fel D'Artagnan. – De hiába, aljasul ellopták.

Azzal elmondta meung-i kalandját; előadásának lendülete, élethűsége egészen levette lábáról Tréville urat.

– Furcsa história! – töprengett a kapitány. – Kegyelmed tehát hangosan emlegette a nevem?

– Igen, uram; kétségkívül nagy hebehurgyaság volt tőlem, de hát uraságod neve volt védőpajzsom utamon; nem gyakran bújtam mögéje, remélem, elhiszi!

Igen nagy keletje volt akkoriban a hízelgésnek, Tréville úr, csakúgy mint a király vagy a bíboros, szívesen vette a tömjé-

nezést. Nem is állhatta meg, hogy leplezetlen örömmel el ne mosolyodjék.

– Mondja csak – kérdezte –, nem volt annak a nemesnek egy piciny sebhely az arcán?

– De igen; mintha puszkagolyó horzsolta volna. Jóképű, magas termetű, sápadt arcú, barna hajú ember... Mielőtt elvágatott volna, beszélt a nővel. Egy ládikát adott át, és azt mondta a hölgynek, benne találja meg a további utasításokat; lelkére kötötte, hogy csak Londonban nyissa ki.

– Angol nő volt?

– A férfi miladynek szólította.

– Ő az! – dörmögte Tréville. – Ő az! Pedig azt hittem, még Brüsszelben van!

– Uram! Ha tudja, ki ez az ember – robbant ki D'Artagnan –, mondja meg nekem, s azt is, hol találom, mert számomra mindennél fontosabb a bosszú.

– Verje ki a fejéből, fiatal barátom! – kiáltott fel Tréville. – Sőt ha megpillantja az utcán, térjen ki előle!

Az ablakmélyedésből, ahol beszélgettek, asztalához lépett, hozzáfogott az ajánlólevélhez, befejezte, lepecsételte, és a fiatal ember felé indult, hogy kezébe adja; de ámulva látta, hogy a védenca nagyot ugrik, és kiabálva rohan ki a dolgozószobából:

– Hej, az istenfáját! Ezúttal nem szalasztom el...

4

ATHOS VÁLLA, PORTHOS KARDSZÍJA ARAMIS ZSEBKENDŐJE

ÉS

D'Artagnan három szökkenéssel a lépcsőig jutott; ám lendületében majd felöklelt egy testőrt. Amint homloka a másik vállának ütődött, az felkiáltott.

– Bocsánat – vetette oda D'Artagnan –, nagyon sietek.

– Siet! – kiáltotta a testőr sápadtan, mint a halál. – És azt hiszi, ezzel minden rendben?

– Esküszöm – felelte D'Artagnan, mert felismerte Athost, aki az orvosi kezelés után hazatérőben volt –, nem készakarva tettem.

– Uram – szólt Athos –, uraságod udvariatlan. Látni való, hogy messziről jött.

D'Artagnan már három-négy lépcsőfokkal lejjebb járt, de Athos megjegyzésére megtorpant.

– Teringettét, uram! – kiáltotta. – Akármilyen messziről jövök, nincs szükségem uraságod illetani oktatására! Ha nem sietnék annyira...

– Engem akkor is megtalál, ha nem siet, délfelé a sarutlan karmelitáknál.

– Helyes! – vágta oda D’Artagnan. – Tíz perccel tizenkettő előtt ott leszek.

S azzal nekiiramodott, mintha az ördögök kergetnék; ismeretlen ellenfele oly kényelmesen sétált, hogy még nem járhat messzire; remélte, hamarosan eléri.

Igen ám, de az utcai kapuban Porthos beszélgetett az őrt álló katonával. D’Artagnan repült, mint a nyíl, hogy átsuhanjon közöttük. Már-már túljutott a beszélgetőkön, amikor a szél kifeszítette Porthos hosszú köpenyét, és D’Artagnan egyenest belerohant. Porthos ugyan el is engedhette volna a köpönyege szár-nyát, de épp ellenkezőleg, magához húzta, úgyhogy D’Artagnan a testőr makacs ellenállása következtében a bársonyszövetbe gabalyodva többször megpördült a tengelye körül, s végül egészen a lebernyegbe csavarodott.

D’Artagnan vakon tapogatózott, és szeretett volna a redők közül előkecmeregni; közben hallotta, hogy a testőr pogányul káromkodik. Fiatal barátunk pontosan Porthos két válla közé került, vagyis orra hegye éppen a kardszíjat súrolta.

Sajna! E nevezetes holmi is olyan volt, akárcsak világi dolgaink legjava, melyekről tudjuk, hogy mind egytől egyig csupa hiú látszat: csak elől ékesítette cifra aranydíz, hátfelőli oldalán csupaszon szerénykedett a bivalybőr. Porthos nemhiába volt ízig-vérig piperkőc: ha már merő arany kardszíjat nem szerezhetett, szerzett hát félig aranyozottat; ezért volt hát szüksége a náthamesére és a köpenyre.

– Az istenfáját! – kiáltotta Porthos. – Megveszett az úr?!

– Bocsánat – szólt D’Artagnan, és elődugta fejét az óriási testőr hónalja alól –, nagyon sietek!

– S amikor siet, zsebben hordja a szemét, nemdebár?

– Korántsem – csattant fel D’Artagnan –, sőt éppen szememnek köszönhetem, hogy azt is láthatom, amit senki más.

Porthos tajtékozott dühében, és úgy fordult, hogy D' Artagnanra vesse magát.

– Később, uram, később – kiáltott vissza a fiatalember –, majd ha a köpenyét letette!

– Legyen egy órákor a Luxembourg-palota mögött!

– Nagyon helyes, egy órákor – felelte D' Artagnan, s már el is tűnt az utcasarkon. Ám hiába fürkészte végig az utcát, nem látott senkit. Bármily kényelmesen sétált is az idegen, előnyt szerzett. D' Artagnan lement egészen a kompig, majd visszafelé végigkutatatta a Szajna utcát, a Vöröskereszt utcát; de sehol semmi.

Tűnődni kezdett; még tizenegy óra sincs, és máris eljátszotta Tréville úr jóindulatát: kétségkívül túl huszárosnak találhatta távozását. Aztán két derekas párbaj szakadt a nyakába és két olyan ellenfél, akik közül bármelyik lekasabolhat három D' Artagnant!

Szomorú kilátások.

D' Artagnant elmélkedő sétája az Aiguillon-palota közelébe vezette, s az épület előtt Aramist pillantotta meg; vidáman csevegett három nemes királyi testőrrel. D' Artagnan közelebb lépett hozzájuk, széles mozdulattal üdvözölte őket. Aramis megbiccentette a fejét, s ugyanabban a pillanatban mind a négyen félbehagyták a beszélgetést.

D' Artagnan rögtön észrevette, hogy ő itt csak ötödik kerék; tisztán látta, milyen suta helyzet, ha valaki alig ismert társaságba csöppen, de nem tudta, mi módon állhatna odább ildomosan. Ekkor felfedezte, hogy Aramis leejtette zsebkendőjét és rálépett; lehajolt, és a tőle telhető legkecsesebb mozdulattal előhúzta a zsebkendőt a testőr talpa alól – Aramis minden erejét megfeszítve igyekezett ebben megakadályozni.

– Azt hiszem, uram – nyújtotta át D' Artagnan a zsebkendőt –, nem szívesen veszítené el.

Csakugyan: gazdag hímzés díszítette; egyik sarkában korona és nemesi címer. Aramis fülig pirult, és inkább kitépte, mint elvette a gascogne-i kezéből.

– Haha – kiáltotta az egyik testőr –, a tapintatos Aramis! Mondod-e még, hogy semmi dolgod Bois-Tracy asszonnyal, ha ilyen kedves holmit ajándékoz neked?!

– Tény az – kockáztatta meg D’Artagnan bátortalanul –, hogy nem láttam, amikor a zsebkendő kiesett Aramis úr zsebéből. Azt hittem, nyilván az övé, ha a lába rajta van.

– Pedig, kedves uram, tévedett – válaszolta hűvösen Aramis.

A fiatalemberek jót kacagtak. Pillanatok alatt véget ért a be-szélgetés. Aramis szívélyesen kezét szorított a barátaival, azután ment ki-ki a maga útján.

Gascogne-i barátunk csatlakozott Aramishoz.

– Uram – mondta a testőrnek –, remélem, megbocsát.

– Engedje meg – vágott közbe Aramis –, hogy megjegyezzem: uraságod ostoba fajankó! Ha Gascogne-ból jött is, sejtheti, hogy az ember nem ok nélkül tapos egy zsebkendőre.

– Uram, rosszul teszi, ha sérteget – kerekedett felül D’Artagnanban a kötekedő természet.

– Uram! – válaszolt Aramis. – Ezúttal nem babra megy a játék, mert uraságod egy hölgy becsületébe gázolt. No jó, majd megtanítom kesztyűbe dudálni.

– Állok elébe, kedves abbém! Elő a kardot, kérem, de azonnal.

– Jó, jó, fiacskám, csak hogy nem itt. Nem látja itt az Aiguillon-palotát? Minden ablakából a bíboros fogdmegjei leskelődnek! Honnan tudhatom, hogy nem őminenciája uszítja-e rám uraságodat, mert a fejemre pályázik?

Legyen szerencsénk két órakor Tréville úr palotájában. Ott megbeszéljük az alkalmas helyet.

A két fiatalember elköszönt egymástól, D’Artagnan pedig látva, hogy az idő sürgeti, megindult a sarutlan karmeliták felé.

5

A KIRÁLY TESTŐREI ÉS A BÍBOROS ÚR GÁRDISTÁI

Amikor D' Artagnan megpillantotta a rendház mellett húzódó keskeny, üres telket, Athos már várt rá. Pontos volt, akár a Szivattyúház órája*, és a legszőrszálhasogatóbb párbajszakértő sem vethetett volna semmit a szemére. D' Artagnan közeledtére felállt, és udvariasan néhány lépést eléje ment.

Ellenfele földig hajtott kalappal közelített hozzá; tolla a port seperte.

– Uram – szólította meg Athos –, két barátomat kértem fel segédül, de még nem értek ide.

– Nekem nincsenek segédeim, uram – felelte D' Artagnan –, csupán tegnap érkeztem Párizsba, és senkit sem ismerek Tréville úron kívül; atyám ajánlott be hozzá, aki barátságával dicsekedhet, ha szabad így mondanom.

* A Szivattyúház volt az első víztorony Párizsban; IV. Henrik építtette a Pont-Neuf (Új híd) második boltívére; az építményhez a tulajdonképeni szivattyún kívül tartozott még – a hídpálya magasságában – egy nagy terem és egy emeleti traktus, tetején harangtoronnyal, ebben pedig egy óránként megszólaló harangjáték és egy csillagóra; homlokzatán egy dombormű Krisztus és a szamaritánus találkozását ábrázolta

Athos tűnődött egy pillanatig.

– Hm – dörmögte –, ha megölöm, azt fogják mondani, gyermekgyilkos vagyok!

– Alig hiszem, uram – felelte D’Artagnan –, mivel sebesülése nyilván súlyosan terhére van; nagyon megtisztel tehát, ha összeméri velem a kardját.

– Sebaj, legföljebb bal kézzel vívok: így szoktam hasonló esetekben. Nem azért teszem, hogy előnyhöz juttassam, hiszen egyformán jól vívok mindkét kezemmel.

– Uraságod rendkívül udvarias, végtelen hálára kötelez.

– Ne hozzon zavarba, uram – felelte Athos szokott nemes modorában. – Hej, teringettét, hogy belém öklelt! Még most is sajog a vállam.

– Ha volna szíves megengedni... – jegyezte meg D’Artagnan – van egy sebkenőcsöm, csodás hatással gyógyít; anyámtól kaptam, magam is próbát tettem vele. Biztosra veszem, hogy három nap alatt rendbe hozza uraságodat, és akkor, ha meggyógyult, nos, uram, akkor is nagyon megtisztel, ha kiáll velem.

D’Artagnan közvetlen egyszerűséggel beszélt, s ez udvariaságának ugyancsak becsületére vált, bátorságán azonban semmi csorbát nem ejtett.

– Istenemre, uram – szólt Athos –, ajánlata nagyon tetszik nekem; nem mintha elfogadnám, de látszik, hogy nemes, úri lélek sugallta. De hol az ördögbe marad ez a két tekergő?

– Ha siet uraságod – szólt Athoshoz D’Artagnan ugyanolyan keresetlenül, ahogy az imént –, ha siet, és nyomban végezni akar velem, kérem, ne zavartassa magát.

– Megint jól beszél! – szólt Athos, és barátságosan biccentett D’Artagnan felé. – Látszik, hogy talpraesett, és nem pipogya fráter. Kemény fából faragták, s én szeretem az ilyen embereket. Várjuk hát meg, kérem, az urakat. Lám! Jönnek is...

A Vaugirard utca sarkán csakugyan felbukkant a két testőr.

– Ejha! – kiáltott fel D’ Artagnan. – Porthos úr az első segéde?
A második pedig Aramis úr?

– Igenis, ő. Mi sosem járunk külön, és testőr, gárdista, városi és udvari nép egyaránt úgy hív bennünket: Athos, Porthos és Aramis, avagy a három elválaszthatatlan!

Porthos odaért, üdvözlésül Athos felé intett, aztán leesett az álla: ráismert D’ Artagnanra.

- Ej, hogy az ördög!... Hát ez meg micsoda?
- Az úrral párbajozom – mutatott Athos D’ Artagnanra.
- Én is – mondta Porthos.
- De csak egy órákor – jegyezte meg D’ Artagnan.
- Én szintén az úrral párbajozom – szólt Aramis.
- De csak két órákor – mondta D’ Artagnan éppoly nyugodtan.
- Nos, uraim, ha már ilyen szépen együtt vagyunk, engedjék meg, hogy bocsánatot kérjek az uraktól.

A bocsánat szóra komorság felhőzte be Athos homlokát, gő-gös mosoly játszadozott Porthos vonásain, Aramis pedig elutasító mozdulatot tett.

– Félreértenek, uraim – folytatta D’ Artagnan, és felemelte a fejét; e pillanatban aranyos fényt hintett finom, merész vonásaira a nap –, bocsánatot kérek arra az esetre, ha nem tudnám mindhármójuknak visszafizetni tartozásomat; de csupán ezért. Elő a karddal!

S hetykén kardot rántott.

– Parancsoljon, uram – szólt Athos, és állásba helyezkedett.

De alig koccant össze a két penge, a bíboros egyik testőrszaka-sza bukkant fel a kolostor sarkánál; Jussac vezette őket.*

– A bíboros gárdistái! – kiáltott fel egy lélegzettel Porthos és Aramis. – Urak, hüvelybe a kardot!

* A jelenet szereplői: Jussac Vendôme herceg nevelője, Cahusac (Jean de Barradat) Richelieu gárdatisztje, Biscarat (Jacques de Rotondis de Biscarat) Charleville kormányzója volt

De már késő volt.

– Hohó! – kiáltott fel Jussac. – Párbajozunk, testőr urak? És a rendelet, arra fütyülünk?

– Milyen aggályosak a gárdista urak – szólalt meg Athos epésen. – Tegnapelőtt kegyelmed is a támadóink között volt. Ha mi kapnánk párbajozáson a gárdistákat, eszünkbe sem jutna, hogy közbelépjünk. Hagyjanak hát békén!

– A legnagyobb sajnálattal kell bejelentenem, uraim – mondta Jussac –, hogy ez lehetetlen. Nekünk első a kötelesség. Tehát le a kardot, kérem, és kövessenek.

– Kész örömmel teljesítenénk becses felszólítását, uram – utánozta Jussacot csúfondárosan Aramis –, ha rajtunk állana; sajnós, lehetetlen. Menjenek hát a dolgukra, az lesz a legjobb.

A gúnyolódás kihozta sodrából Jussacot.

– Ha nem engedelmeskednek, támadunk – felelte.

– Öten vannak – mondta Athos halkán –, mi meg csak hárman; megint alulmaradunk, s ezúttal itt hagyjuk a fogunkat, mert én újabb vereség után nem kerülök a kapitány szeme elé, annyi szent.

Athos, Porthos és Aramis azonnal egy csoportba tömörült; Jussac ezalatt felállította katonáit.

Egy pillanat műve volt az egész, és D'Artagnan máris tudta, mit tegyen; egész életében döntő fontosságú lesz ez a pillanat; választania kell a király és a bíboros között; a fiatalember mégsem habozott. Athos és barátai felé fordult.

– Uraim, ha megengedik, helyesbítenem kell szavaikat. Nem hárman vannak, hanem négyen.

– Igazán kedves fiú – mondta Athos, és megszorította a fiatalember kezét. De magukban mind a hárman D'Artagnan fiatalságát latolgatták, és attól féltek, hogy túl tapasztalatlan.

D'Artagnan megértette, hogy haboznak.

– Uraim – szólalt meg –, tegyenek próbát velem; esküszöm a becsületemre, ha legyőznek, én is itt maradok.

– Mi a neve, derék fiam? – kérdezte Athos.

– D’Artagnan, uram.

– Hát akkor: Athos, Porthos, Aramis és D’Artagnan, előre!
– kiáltott Athos.

– Nos, uraim, eldöntötték már, mit döntenek? – kiáltott oda Jussac.

– Bátorkodunk megkezdeni a harcot – felelte Aramis, miközben egyik kezével kalapot emelt, másikkal meg kivonta kardját.

Azzal a kilenc fegyveres ádázul, de mégis bizonyos rendben egymásra rontott. Athos ellenfele a bíboros egyik kegyence lett, név szerint Cahusac; Porthosra Biscarat jutott, Aramis egyszerre két támadóval nézett farkasszemet.

Úgy fordult a sor, hogy D’Artagnan éppen Jussackal találta magát szemközt.

A fiatal gascogne-i szíve majd kiugrott a helyéről, úgy kalapált; de nem a félelem táncoltatta, hanem a becsvágy; tízszer is megkerülte ellenfelét, hússzor váltott fogást és küzdőteret. Jussac, ahogy akkoriban mondták, a penge ínycence volt, és óriási gyakorlat állt a háta mögött, mégis ugyancsak meggyűlt a baja ellenfelével. A fiatalember fürgén szökdécselt, pillanatonként hányt fittyet a műszabályoknak.

Jussac végül is kifogyott a béketűrésből. Őrjöngött dühében, hogy ellenfele, akit tejelesszájúnak nézett, így sarokba szorítja; elvesztette a fejét, és hibát hibára ejtett. D’Artagnan mélyen átgondolt elmélettel pótolta a gyakorlat hiányát, és szinte szárnyakat kapott. Jussac végezni akart vele és szörnyű döfést irányzott feléje, de ő prímmel védett, és miközben Jussac felegyenesedett, kígyósímasággal siklott el kardja alatt, és keresztüldöfte. Jussac elterült, mint a zsák.

Ekkor D'Artagnan nyugtalan, gyors pillantást vetett a harcmezőre.

Cahusac újabb sebet ejtett Athoson, aki szemlátomást mind sápadtabb lett, de tapodtat sem hátrált. D'Artagnanra pillantott. Ékesszóló pillantás! Athos akkor sem kért volna segítséget, ha belehal, de nézni még tudott, és szemével kért támogatást. D'Artagnan megértette, hatalmasat ugrott, és oldalba kapta Cahusacot.

– Ide, gárdista úr! Megölöm!

Cahusac feléje fordult; éppen ideje volt. Athost már csupán hallatlan akarateréje tartotta talpon, térdre roskadt.

– Az áldóját, fiatalember – kiáltott oda D'Artagnannak –, nagyon kérem, ne ölje meg! Régen tartozom neki. Fegyverezze le, üsse ki kezéből a kardját. Ez az! Nagyon jó! Remek!

Cahusac kardja húszlépésnyire tőle hullott a földre.

Cahusac odaugrott a halott gárdistához, akit Aramis ölt meg; megragadta a kardját és D'Artagnan felé indult, de Athos feltartóztatta. A sebesült testőr kihasználta, hogy D'Artagnan pillanatnyi pihenőt biztosított neki, kifújta magát, és nehogy D'Artagnan megölje az ő ellenfelét, folytatni készült a harcot.

D'Artagnan látta, hogy megsértené Athost, ha közbelépne. Csakugyan, Cahusac néhány másodperc múlva a földön hevert: nyakát döfte át a penge.

Aramis ugyanebben a pillanatban szegezte kardja hegyét leterített ellenfele szívének, és rákényszerítette, hogy kegyelmet kérjen.

Porthos és Biscarat még harcolt. Porthos kifogyhatatlan volt a hencegésben; de hiába nyelvelt, nem győzött. Pedig már jó lett volna befejezni. Bármikor megérkezhet az őrség, és elviheti a verekedőket, akár a király, akár az érsek emberei.

Biscarat egymaga maradt szemben összes ellenfelével, combját kard járta át, mégis kitartott; Jussac azonban felkönyökölt, és odakiáltott neki:

– Hagyd abba, ez parancs!

– Az más! A parancs parancs – szólt Biscarat –, te vagy a brigadérosom, én engedelmeskedem.

Azzal hátraugrott, térdén szétpattintotta kardját, hogy el ne vegyék; a törött pengét a kerítésen át bedobta a kolostor kertjébe, majd a bíboros gárdistáinak egy nótáját füttyörészve öszzsfonta mellén a karját.

A bátorság mindig tiszteletet kelt. A testőrök üdvözlésre emelték kardjukat Biscarat felé, majd hüvelybe dugták a pengét. Ugyanígy D'Artagnan is. Azután Biscarat segítségével – egyedül ő állott talpon – a kolostor kapuboltja alá vitte Jussacot, Cahusacot és Aramis ellenfelét, aki megsérült, de életben maradt. A negyedik meghalt. Azután meghúzták a csengőt, és a négy épségben maradt kardot összeszedve, örömittasan indultak Tréville úr palotája felé.

Egymás derekára fonták karjukat, teljes szélességében elfoglalták az utcát, megszólítottak minden testőrt, aki csak útjukba akadt, és felvonulásuk végül is igazi diadalmenet lett. D'Artagnan szíve megrészegülten dobogott.

6

ŐFELSÉGE XIII. LAJOS KIRÁLY

Az esemény nagy port vert föl. Tréville úr szemtől szembe lehordta, a hátuk mögött megdicsérte testőreit; mivel nyomban értesítenie kellett a királyt, halogatás nélkül a Louvre-ba ment. De később érkezett, a király már bezárkózott a bíborossal; Tréville úrral közölték, hogy XIII. Lajos dolgozik, és pillanatnyilag senkit sem fogad. Este újabb kísérletet tett: kártyaparti közben kereste fel a királyt. Őfelsége éppen nyeresben volt, s ez igen jólesett kapzsi természetének: madarat lehetett volna fogatni vele. Alighogy megpillantotta Tréville urat, tüstént feléje kiáltott:

– Jöjjön csak, jöjjön, kapitány uram: hadd mossam meg a fejét! Őeminenciája bepanaszolta a testőreit, oly elkeseredett, hogy szinte beteg tőle. Teringettét! Szép kis fenegyerek az úr testőrei; mind egy szálig kötni való gazember!

– Világért sem, felség – felelte Tréville –, sőt ellenkezőleg: mind olyan, akár egy falat kenyér; mind csupa ma született bárány, de sajna mindig beléjük kötnek a bíboros gárdistái, és ők, szegények már csak a zászló becsületéért is kénytelenek védekezni.

- A király félrevonta Tréville urat az egyik ablakmélyedésbe.
- Azt állítja uraságod, hogy őminenciája gárdistái kötöttek bele a testőreibe?
 - Igen, felség, akárcsak máskor is.
 - De hogyan kezdődött a dolog?
 - Egészen egyszerű és természetes módon. Három legjobb katonám, Athos, Porthos és Aramis mulatni indultak a gascogne-i nemesúrfival, amikor megzavarta őket Jussac, Cahusac és Biscarat úr meg két másik gárdista; nyilván nem azért jelentek meg ott ily népes társaságban, hogy a párbajrendeletek csorbítatlanságát védelmezzék.
 - No, lám csak! Nem is olyan valószínűtlen – mondta a király.
 - Minden bizonnyal párbajozni akartak. Testőrei tehát túlerővel szálltak szembe?
 - Igen, felség, a király három testőre, köztük egy sebesült meg egy gyerekember; nem csupán megállta a sarat a bíboros úr öt legfélelmetesebb gárdistájával szemben, hanem négyet le is terített.
 - Hisz ez valódi győzelem! – kiáltott fel örömtől ragyogva a király. – Teljes győzelem.
 - Úgy van, felség, olyan, amelyet Pont-de-Céné^{*} arattunk.
 - S ki az a gyerekember?
 - D'Artagnan a neve. Felsőged keménykötésű lovagot szerzett személyében. Azt a szörnyű vágást, mely annyira kihozza sodrából a bíboros urat, éppen neki köszönheti Jussac úr.
 - Ő sebezte meg Jussacot? – kiáltott fel a király. – A királyság egyik legjobb kardforgatóját! Látnom kell ezt a fiút, Tréville, feltétlenül.
 - Egyedül őt hozzam ide?

* XIII. Lajos 1620-ban a királyi hercegek lázadásakor aratott itt döntő győzelmet anyja, Medici Mária seregei ellen

– Nem, hozza magával mind a négyüket. A hűség ma ritka madár, Tréville, és a hűség jutalmat érdemel.

– Felség, a Louvre-ban leszünk.

– Pszt! A hátsó lépcsőn, Tréville, a hátsó lépcsőn. Nem fontos, hogy a bíboros megtudja. A rendelet mégiscsak rendelet, ugyebár; és a párbaj voltaképpen tilalmas.

Tréville elmosolyodott. De már az sem csekélység, mit eddig elért: a növendék fellázadt nevelője ellen; tisztelettel üdvözölte hát a királyt, és engedelmével távozott.

A három testőr még az este megtudta, milyen kitüntetés vár rájuk. Régóta ismerték a királyt, meglehetősen hidegen is hagyta őket az ügy; D'Artagnan gascogne-i képzelete azonban lángra lobbant; egész éjszaka ragyogó álmokat szőtt, és biztosra vette, hogy kezében a szerencse. Reggel nyolckor már Athos lakásán volt.

Felöltözve és indulásra készen találta a testőrt. Athos megbeszélte Porthossal és Aramisszal, hogy labdáznak egyet a Lu-xembourg-palota istállói közelében egy kocsmaudvaron. Athos meginvitálta D'Artagnant is, ő pedig, bár nem konyított hozzá, játszott velük egy darabig, majd udvariasan megköszönte a játékot azzal, hogy csak akkor folytatja, ha elég erős ellenfelük lehet; azzal helyet foglalt a körfolyosón a kötél mögött.

A nézők sorában az eminenciás úr egyik gárdistája is jelen volt; epéje még egyre forrt bajtársainak tegnapi veresége miatt és megfogadta, hogy mihelyt teheti, bosszút áll. Úgy érezte, most jött el az alkalom, és e szókkal fordult szomszédjához:

– Megijedt a labdától a testőrinas.

D'Artagnan visszafordult, mintha kígyó marta volna meg.

– Fölösleges minden további magyarázat. Kérem, kövessen.

– Ha tudná a nevem, talán nem sietne úgy.

– Hogy hívják?

– Szolgálatára: Bernajoux.

– Nos, Bernajoux úr – mondta nyugodtan D’Artagnan –,
jöjjön, várom a kapuban.

– Tessék, uram, követem – válaszolt a gárdista csodálkozva,
hogy neve csöppet sem rendíti meg a fiatalembert.

Pedig talán egyedül D’Artagnan kivételével mindenki ismerte
a Bernajoux nevet; ő is majd mindennapos résztvevője volt a
sok csetepatének, melyeket a király és a bíboros száz rendelete
sem fékezhetett meg.

Porthos és Aramis annyira belemerültek a játékba, Athos meg
oly figyelmesen nézte őket, hogy észre sem vették, amikor fia-
tal cimborájuk eltávozott. D’Artagnan a kapuban várt; egy perc
múlva ellenfele is csatlakozott hozzá. D’Artagnannak minden
perce drága volt, körülnézett tehát, látta, hogy az utca néptelen.

– Szavamra – mondta ellenfelének –, örülhet, hogy csupán
egy testőrinnassal gyűlt meg a baja; de ne féljen, én is megteszem,
ami tőlem telik. Elő a kardot!

D’Artagnan már előző nap átesett a tűzkeresztségen, feltette
magában, hogy tapodtat sem hátrál; a két penge tehát markola-
tig összecusszant, és mivel D’Artagnan szilárdan állt a sarkán,
ellenfele lépett hátra. D’Artagnan azonban felhasználta a pillá-
natot, amikor Bernajoux elmozdult és kardja kitért a vonalból,
kitépte magát, vágott, és vállon találta ellenfelét. Hátralépett, és
felemelte a kardját. Bernajoux azonban odakiáltott, hogy nem
történt semmi; vakon feléje sújtott, és D’Artagnan pengéjébe
rohant. De el sem esett, fél sem adta a harcot, hanem egy köze-
li palota felé hátrált, ahol egyik rokona teljesített szolgálatot;
csak odabenn rogyott össze.

Tréville úr mindig igen jó társaságban vacsorált. Képzeltető,
hogy étkezés közben semmi egyébről nem volt szó, mint őemi-
nenciája gárdistáinak két legutóbbi vereségéről. Persze D’Arta-
gnan volt a nap hőse, csak úgy záporoztak rá a szerencsekívá-
natok.

Hat óra körül a kapitány a Louvre-ba indult négy fiatal barátjával együtt.

A hátsó lépcső feljáratánál La Chesnaye úr várta, majd bevette őket.

– Jöjjenek csak, jöjjenek, vitéz urak – szólt a király –, hadd mosom meg a fejüket.

A testőrök bókolnak, és közelebb léptek; D'Artagnan mögöttük lépkedett.

– A négy eleven ördög! – folytatta a király. – A bíboros hét gárdistáját tették harcképtelenné két nap alatt! De uraim, ez több a soknál. Ha így folytatják, őminenciája arra kényszerül, hogy három hét múlva egészen új testőrszázadot toborozzon, én meg, hogy teljes szigoróban alkalmazzam a törvényt.

– Amint látja felséged, derék embereim szánják-bánják bűnüket, és megtörve esedezik bocsánatát.

– Hm! – szólt a király. – Bánat és bocsánat! Nem valami bizalomgerjesztő az álszent ábrázatuk; főleg ott hátul, az a gascogne-i képű. Jöjjön csak ide, uram!

D'Artagnan kitalálta, hogy neki szól a bók; igyekezett minél savanyúbb képet vágni, és előrelépett.

– Ejha! Hogy mondhatta, Tréville úr, hogy gascogne-i barátunk fiatalember? Gyerek ez, uram, igazi gyerek! És ő szabta ki olyan szépen Jussacot?

– Meg Bernajoux-t, két mestervágással.

– Ez igen!

– Arról nem is beszélve – szólt Athos –, hogy ha engem ki nem szabadít Biscarat karmaiból, jelen pillanatban nem volnék abban a megtisztelő helyzetben, hogy felségednek hódolatomat jelentsem.

– De hisz akkor ez a béarni talán személyesen az ördög unokája, Tréville úr? Hej, a rézangyalát, mondta volna boldogult király atyám! Nos, fiatalember, hogyan esett az a híres kaszabolás?

D'Artagnan apróra beszámolt kalandjairól.

– Úgy van – bólintott a király –, pontosan így mondta el a herceg is. Szegény bíboros! Most már azonban elég, urak, értsék meg: elég! A Férou utcai támadásért kamatostul fizettek; ériék be ennyivel!

– Ha felséged beéri – mondta Tréville –, mi beérjük.

– Akkor rendben van – fejezte be a király, miközben egy marék aranyat vett át La Chesnaye kezéből, és D'Artagnan marhába nyomta. – Íme, a bizonyíték, hogy beérem az eddigiekkel.

D'Artagnan minden teketória nélkül zsebre vágta a negyven aranyat, még hálás köszönetet is mondott királyának.

– Most pedig – szólt a király –, kérem, távozzanak. Köszönöm buzgalmukat, urak. Ugye, számíthatok rá?

– Darabokra vágatjuk magunkat felségedért! – kiáltotta egy emberként a négy cimbora. Azzal eltávoztak.

– Tréville – szólt halkán a király –, a testőrségben most nincs szabad hely... ezért addig is helyezze el a fiatalembert sógorának, Des Essarts úrnak gárdistái között. Istenemre, Tréville, előre örülök, milyen csúnya képet vág majd a bíboros; megpukkad dühében.

Azzal a király búcsút intett Tréville-nek, aki csakhamar utolérte a testőröket: éppen a negyven aranyon osztozkodtak D'Artagnannal.

A bíboros pedig, amint őfelsége előre látta, kis híján valóban megpukkadt dühében, sőt egy hétig mellőzte az esti kártyacsatát is a királlyal; de a király csak annál szívélyesebben bánt vele, s valahányszor látta, soha el nem mulasztotta megkérdezni fölötébb nyájasan:

– Nos, bíboros úr, hogy van kedves barátja, szegény Bernajoux, és hogy van a szegény Jussac úr?

7

A TESTŐRÖK OTTHON

Amikor D'Artagnan tanácsot kért barátaitól, mire használja a maga részét a negyven aranyból, Athos azt javasolta, csapjon jókora lakmározást a Fenyőtobozban, Porthos azt ajánlotta, fogadjon inast, Aramis pedig, hogy tegyen szert jóképű szeretőre.

A lakmározásra még aznap este sort kerítettek; inas hordta fel az ételt. A vacsorát Athos rendelte, az inast Porthos kölcsönözte. Picardiai legény volt, Planchet-nak hívták; azt hitte, Porthos fogadja fel, és nem minden csalódás nélkül vette tudomásul, hogy D'Artagnan szolgálatába kell szegődnie. Mikor azonban látta, hogy a testőr egész marék aranyat húz elő fizetéskor a zsebéből, azt hitte, most már végképp rámosolygott a szerencse. Hálát adott az égnek, hogy ilyen Krózus fogadta fel. Meg is maradt ebben a hiszemben egészen a lakoma végezetéig, melynek maradványaiból hosszú böjtölésért kárpótolta magát. Mikor azonban este ágyat vetett urának, szertefoszlottak ábrándképei. Mindössze egyetlen ágy volt az előszobából és hálósobából álló lakosztályban. Planchet az előszobában feküdt le, mégpedig egy takaróra; D'Artagnan a tulajdon ágyáról szedte le, s a továbbiakban le is mondott róla.

Athos még harmincesztendő se volt, testben, lélekben igazi férfiszépség. Tartózkodása, zord némasága tekintetében aggasztánnak is beillett volna. Hogy bevett szokásait semmi ne zavarja, Grimaud-t, hallgatag természetű inasát tökéletesen megnevelte: egyetlen intésére vagy ajkának szótlán mozdulatára engedelmeskedett.

Porthos jelleme, mint láhattuk, Athosénak szöges ellentéte volt, nem csak sokat, hanem mindig hangosan is beszélt. Inasa, Mousqueton normandiai volt; eredetileg Boniface-nak hívták, gazdája a sokkal hangzatosabb Mousquetonra változtatta ezt a békésen hangzó nevet. Amikor Porthos szolgálatába állt, csupán azt kötötte ki, hogy ruhát és lakást kap, de fejedelmet; és Mousqueton egészen előkelő jelenségnek hatott gazdája mellett.

Aramis inasát Bazinnek hívták. Harmincöt-negyven éves, szelíd, békés, kövérkés férfi volt; szabad idejében vallásos könyveket olvasott, és hűsége minden próbát megállt.

Athos a Férou utcában lakott egy ugrásnyira a Luxembourg-palotától; lakása két kicsiny, igen csinosan bútorozott szobából állt; falain imitt-amott felcsillantak egy hajdani, fényes idő emléktárgyai.

Porthos igen tágas és szemre fölöttébb fényűző lakosztállyal rendelkezett a Vieux-Colombier utcában. Aramis parányi lakása öltözőfülkéből, ebédlőből és hálószobából állt.

D'Artagnan nem sajnálta a fáradságot, hogy megtudja, ki is valójában Athos, Porthos és Aramis, ezért Porthosnál érdeklődött Athos és Aramis felől; Porthosról pedig Aramist próbálta kifaggatni.

Sajnos azonban Porthos maga sem tudott többet hallgatag bajtársáról, mint bizonytalan mendemondákat. Azt beszéltek, hogy nagy szerelmi csalódást leplezget, és valamilyen aljas hűt-lenség végleg feldúlta e derék férfi életét. Porthos életébe viszont könnyű volt belelátni; csupán igazi neve maradt titok,

ezt egyedül Tréville úr ismerte, éppúgy, mint két bajtársa valódi nevét.

Aramist szintén a titokzatosság fátyla vette körül.

A négy fiatalember egyébiránt vígan élte világát. Athos kártyázott, de állandó balszerencse üldözte. Porthosnak voltak „vad napjai”; ha ilyenkor nyert, hetyke volt és szórta a pénzt; ha veszített, napokig sem látták. Aramis soha nem kártyázott. Szenvedett, ha nem dolgozhatott. Egyszer-másszor lakmározásaik kellős közepén, amikor a bor már a cimborák fejébe szállt és mindenki belemerült a beszélgetésbe, Aramis az órájára pillantott, bájosan mosolyogva fölkelt és elköszönt a társaságtól, bocsánatot kért: találgája van egy kazuistával*, fontos lelkiismereti kérdésben várja tanácsát. Máskor azért hagyta őket faképnél, mert dolgozatot kellett írnia; kérte barátait, ne zavarják.

A négy fiatalember sülve-főve együtt volt; D'Artagnan cimborái életmódjához igazította a magáét.

Télen nyolc óra tájt, nyáron hat óra körül keltek, s először is Tréville úrnál jelentkeztek a jelszóért, s körülszimatoltak, mi újság. D'Artagnan nem volt ugyan testőr, mégis megható pontossággal látta el a szolgálatot: mindig őrségen volt, mert mindig elkísérte három cimborája közül azt, amelyik éppen őrségen állt. Mindenki ismerte a testőrpalotában, és jó bajtársnak tartották valamennyien.

Egy napon a király megparancsolta Des Essarts lovagnak, vegye fel századába D'Artagnant gárdistakadétnak. D'Artagnan sóhajtván öltötte fel a Des Essarts-egyenruhát; tíz évet adott volna életéből, ha testőrzubbonyra cserélheti. Tréville úr azonban megnyugtatta, az újoncidő meg is rövidülhet, ha alkalom kínálkozik rá, hogy D'Artagnan szolgálatot tegyen a királynak, vagy jeles tettel bizonyítja rátermettségét.

* Olyan teológus, aki az erkölcsan egyes kérdéseivel (casus) foglalkozik

UDVARI CELELSZÖVÉS

Eközben XIII. Lajos király aranyai, miként a földi dolgok általában, miután megszülettek, el is enyésztek, és enyészetükkel szűkös napok virradtak a négy cimborára.

Amikor végtére belátták, hogy a hullámok összezsapnak a fejük fölött, innen-onnan összekapartak nyolc-tíz aranyat, és Porthosnak adták: kártyázzék. Sajnos nem szegődött hozzá a szerencse: vesztett, sőt huszonöt arannyal még adós is maradt becsületszóra.

Most már a pénzzavart sötét nyomor követte; korgó gyomorral szaladgáltak a Szajna-parton és az őrhelyeken, nyomukban inasaik; amennyi ebédet csak bírtak, mind felhajtották barátaiknál; Athos négy meghívást szerzett, és mindannyiszor magával vitte barátait és inasaikat. Porthos hat ízben talált vendéglátóra, és barátait is részeltette a konyhai örömeikben; Aramis nyolcig vitte mint olyan ember, aki nem sokat beszél, de annál többet cselekszik.

D'Artagnan még senkit sem ismert a fővárosban, ezért mindössze egy reggelit szerzett egyik földijénél, egy papnál; egész siserahadát a pap nyakára szabadította.

D'Artagnan egy ízben épp azon morfondírozott, milyen irányt kellene szabni ennek az egységes, de négyszeres hatóerőnek, és percig sem kételkedett benne, hogy a világot is kiforgatnák sarkából, amikor halkan kopogtattak az ajtaján.

Elég egyszerű, polgárkülső férfi lépett be. Közölte D'Artagnannal, hogy fontos és bizalmas mondanivalója van, és négy szemközt kíván maradni vele. D'Artagnan kiküldte Planchet-t, és leültette látogatóját.

– Amint hallom, D'Artagnan úr igen bátor fiatalember – szólalt meg a polgár –, s ezért úgy határoztam, megosztom kegyelmeddel titkomat.

– Beszéljen, uram – biztatta D'Artagnan, és szimata azt súgta, hogy pénz áll a házhoz.

– Uram, a feleségem varrónő a királynénál; értelmes, csinos teremtés, nem panaszkodhatom. Idestova három esztendeje, hogy feleségül adták hozzám, jóllehet csaknem vagyontalan, azonban La Porte úr*, a királyné uszályhordozója a keresztapja és támogatója...

– Értem, uram. Tehát? – kérdezte D'Artagnan.

– Tehát, uram, tegnap reggel, mikor a feleségem kilépett a varrósobából, elrabolták. S azt hiszem, nem saját szívügyei miatt rabolták el a feleségemet, hanem egy magasabb rangú hölgy szerelmi bonyodalmai miatt.

– Ejha! Talán Bois-Tracy asszony szívügye van a háttérben?

– Följebb, uram, följebb.

– Aiguillon asszony?

– Még följebb.

– Chevreuse asszony?

* La Porte, Pierre de (1603-1680) – Ausztriai Anna uszályhordozója, ő közvetíti a bizalmas üzeneteket a spanyol királynak és Chevreuse asszonynak. 1637-ben a Bastille-ba zárják. Később XIV. Lajos belső inasa lesz. Emlékiratait Dumas felhasználja

– Sokkal, de sokkal följebb.
– Csak nem a királyn...? – D' Artagnannak torkán akadt a szó.
– De igen, uram – felelte a rémült polgár; oly halkán beszélt, hogy hallani is alig lehetett.

– És a széptevő?

– Ki más lehetne, ha nem a... herceg!

– Buckingham?! Honnan tudja?

– A feleségemtől, uram, a feleségemtől személyesen. Ugye mondtam, hogy a feleségem La Porte úrnak, a királyné bizalmas emberének keresztlánya? La Porte úr pedig épp azért helyezte el nőmet őfelsége mellett, hogy legyen körülötte legalább egy megbízható személy, mert a király elhanyagolja a királynét, a bíboros spionokat küld a nyakára, és csupa áruló veszi körül. A királyné pillanatnyilag nagy félelemben él. A bíboros úr még sosem zaklatta és üldözte ennyire. Nem tudja neki megbocsátani a múltkori szarabandot.* A királyné azt hiszi, Buckingham hercegnek levelet írtak a nevében, hogy Párizsba csalogassák, és ha idejött, tőrbe ejtsék.

– Ezer ördög! S vajon mi köze mindehhez a feleségének?

– Talán meg akarják félemlíteni, hogy kicsalják belőle őfelsége titkait, vagy meg akarják vesztegetni, hogy kémkedjék a felséges asszonyra.

– Igen valószínű – szólt D' Artagnan. – S vajon ki az, aki elrabolta?

– Mindössze annyit tudok, hogy a bíboros egyik fogdmege, sőt rossz szelleme.

– Van valami feltűnő ismertetőjele?

– Dölyfös viselkedésű nemesúr, haja fekete, pillantása metsző, a foga fehér, és sebhely van a halántékán.

* Célzás arra a krónikások által gyakran emlegetett eseményre, hogy Richelieu, aki szerelmes volt Ausztriai Annába, bohócnak öltözve táncolt előtte

– Hisz ez az én meung-i emberem! – pattant fel D’Artagnan.
– De ez nem tartozik ide. Kitől értesült, hogy elrabolták a feleségét?

– La Porte úrtól.

– Mástól nem kapott hírt?

– De igen, kaptam... Bár nem tudom, nem túl nagy oktalanság-e, ha...

– Felhívom a figyelmét, már késő visszakozni.

– Ej, a keservét! – szitkozódott a polgár, hogy fellovalja magát. – Ne hívjanak Bonacieux-nek...

– Úgy rémlik, hallottam már a nevét – vágott a szavába D’Artagnan.

– Nem lehetetlen, uram, én vagyok a ház tulajdonosa.

– Vagy úgy – szólta D’Artagnan, kissé felállt a székről, és meghajolt –, uraságod a házigazdám?

– Úgy van, uram, az vagyok. Uraságod három hónapja lakik nálam, s ezóta nyilván egyéb fontos elfoglaltsága miatt megfélelkezett a házbérről; mivel, ha szabad megjegyezmem, soha nem akadékoskodtam, méltányolja majd tapintatos magatartásomat.

– Fejezze hát be, amit elkezdett.

A polgár papírlapot húzott elő a zsebéből, és odanyújtotta D’Artagnannak.

Ne kutasson a felesége után, amint nem lesz rá szükség, úgyis visszatér. Ha csak a kisujját is megmozdítja érte, halál fia.

– Világosabb nem is lehetne – fűzte hozzá D’Artagnan –, de végül is nem egyéb, mint üres fenyegetés.

– Igen ám, de rémítő, uram; én pedig kardot sose lássak, meg a Bastille-t is szeretném elkerülni. Gyakran láttam uraságodat délceg barátai kíséretében; megtudtam, hogy mindannyian Tré-

ville úr testőrei, tehát a bíboros ellenségei, ezért úgy gondoltam, szolgálatot tehetnének szegény királynénknak, sőt abban az örömben részesülnének, hogy borsot törhetnek őminenciája orra alá. Szükség esetén arra is kész vagyok, hogy ötven-hatvan aranyat felkínáljak uraságodnak, ha esetleg pillanatnyi pénzzavarban volna, ami teljesen valószínűtlen.

– Isteni! Hiszen akkor uraságodat felveti a pénz, kedves Bonacieux!

– Hogy őszinte legyek, uram, nem panaszkodhatom, rőfösüzletem évi két-hárromezer tallért jövedelmez... Ejnye, de hisz...
– kiáltott fel a polgár.

– Mi az? – kérdezte D'Artagnan.

– Odanézzon! Az utcán, szemben az ablakunkkal, ott a kapualjban: egy férfi, összehúzza magán a köpenyét...

– Ő az! – kiáltott fel egyszerre D'Artagnan és a polgár, amikor mindkettő ugyanegy pillanatban ráismert a maga emberére.

– Hej, de most! – kiáltott fel D'Artagnan. – Most nem menekül!

Azzal kardot rántott, és kiszárguldott a szobából.

A lépcsőn Athossal, Porthossal és Aramisszal találkozott; elsuhant köztük, mint a nyíl.

– Hohó! Hohó! Hová rohansz? – kiáltottak utána.

– A meung-i ember! – válaszolta D'Artagnan, és már el is tűnt.

Tüstént megértették, miről van szó; úgy gondolták, akár utoléri, akár elszalasztja emberét, végezetül mindenképp visszatér, ezért folytatták útjukat.

Mídon beléptek D'Artagnanhoz, szobáját üresen találták; a háziúr percig sem kételkedett, hogy fiatal lakója és az idegen alaposan összerúgja a port, ezért a következményektől félve, bölcsebbnek találta, ha kereket old.